

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vakuutuslainsäädännön muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan vakuutuslainsäädännön muuttamista siten, että edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta nimitettävät jäsenet osallistuisivat vakuutusasioiden käsittelyyn lisäksi myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusasioiden käsittelyyn.

Vakuutuslainsäädännön muuttamisesta nimitettävät jäsenet toimivat tuomarin tehtävässä perustuslain mukaan riippumattomassa tuomioistuimessa. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena ei ole laajentaa vakuutuslainsäädännön muuttamisesta nimitettävien jäsenten toimivaltaa nykyisestä, vaan tarkentaa sääntelyä siten, että heidän toimivaltansa ilmenee nimenomaisesti lain sanamuodosta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotettu muutos

Vakuutusosoikeuslaki (132/2003) tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2003. Samalla kumotussa vakuutusosoikeudesta annetussa laissa (14/1958), jäljempänä aikaisempi laki, käytetty *maallikkojäsen*-termi korvattiin *sivutoiminen jäsen* -termillä.

Aikaisemmassa laissa oli säädetty maallikkojäsenten osallistumisesta laajoin lakiviittauksin. Vakuutusosoikeuslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 101/2002 vp) mukaan tarkoituksena oli selkeyttää sivutoimisista jäseniä koskevaa sääntelyä siten, että jäsenistä säädettäisiin lakiviittausten asemesta etuuslajeittain.

Aikaisemmassa laissa vakuutusosoikeuden maallikkojäsenet määrättiin erikseen eläke- ja tapaturmavakuutusasioiden käsittelyä varten. Uutta 11 §:ää koskevien hallituksen esityksen perustelujen mukaan niissä tarvitaan kuitenkin samantyyppistä työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteiden tuntemusta. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetäänkin, että jäsenet määrätään edustavimpien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys muun muassa a) yksityisoikeudellisessa työsuhteessa olevien työeläkeasioista ja b) tapaturmavakuutusasioista.

Tapaturmavakuutuslain (608/1948) 3 §:n mukaan lakia sovelletaan myös julkisoikeudellisen virkasuhteen osapuoliin, kuitenkin niin, että jos toinen osapuoli on valtio tai evankelis-luterilainen seurakunta, noudatetaan mitä erikseen on säädetty. Kunnalliset viranhaltijat kuuluvat siten tapaturmavakuutuslain soveltamisalaan suoraan tällä perusteella. Valtion viranhaltijoiden osalta sovelletaan valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annettua lakia (449/1990), jonka 2 § sisältää viittauksen tapaturmavakuutuslain ai-

neellisiin säännöksiin. Seurakuntien viranhaltijoiden osalta tällaista erityissääntelyä ei ole annettu. Yrittäjät puolestaan eivät kuulu pakkotavan tapaturmavakuutuslainsäädännön piiriin, mutta sen mukaisen vakuutusturvan yrittäjät voivat saada ottamalla tapaturmavakuutuslain 7 luvun säännösten mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen.

Kaikkien edellä mainittujen ryhmien tapaturmavakuutusasiat on siten aineellisesti säännelty tapaturmavakuutuslaissa. Niiden käsittelyyn vakuutusosoikeudessa osallistuvat edustavimpien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ehdotuksesta määrättävät työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevat jäsenet.

Tilanne maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusasioissa ei ole sama. Vakuutusosoikeuslain 11 §:n 1 momentin 5 kohdan esitöiden mukaan siinä ”tarkoitettaisiin asioita, jotka koskevat maatalousyrittäjän toiminnassa laajassa merkityksessä olleiden henkilöiden eläketurvaa”. Tässä tarkoitettuja lakeja olivat perustelutekstin mukaan muun muassa maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969) ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki (1026/1981). Mainitun 5 kohdan sanamuodon mukaan sivutoimiset jäsenet määrätään edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys maatalousyrittäjien ja maatalousyrittäjien tehtäviin rinnastettavissa tehtävissä toimineiden *ansioeläkeasioista*.

Lainkohdassa ei ole nimenomaisesti säädetty, että jäseniä määrättäisiin edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta, kun kysymys on maatalousyrittäjien ja maatalousyrittäjien tehtäviin rinnastettavissa tehtävissä toimivien *tapaturmavakuutusasioista*. Sääntely on siten puutteellista, mikä on aiheuttanut jossain määrin epätietoisuutta ja toisistaan eriäviä tulkintoja.

Maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta määrätyt jäsenet ovat vakuutusosoikeudessa käsitteleet maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusasioita vakuutusosoikeuslain voimaantulon jälkeenkin, koska aikaisemman lain nojalla määrättyjen sivutoimisten jäsenten toimikausi jatkuu vielä vuoden 2004 loppuun ja koska tällaiset asiat ovat kuuluneet heidän tehtäviinsä aikaisemman lain perusteella. Uudelle toimikaudelle vuoden 2005 alusta määrättävien sivutoimisten jäsenten osalta tilanne on kuitenkin toinen.

Vakuutusosoikeuden sivutoimisia jäseniä koskevissa säännöksissä on kysymys perustuslain 98 §:n 3 momentin mukaisen tuomiovaltaa käyttävän erityistuomioistuimen jäsenten määrätymisperusteista ja määräämisestä sekä niistä asiaryhmistä, joiden käsittelyyn jäsenet osallistuvat. Kun kysymys on perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaisesta tuomiovaltaa käyttävästä riippumattomasta tuomioistuimesta, on lain sanamuodonkin osalta oltava yksiselitteisen selvää, mitä etuuslajeja koskevien asioiden käsittelyyn laissa säädettyjen tahojen ehdotuksesta määrätty sivutoimiset jäsenet kulloinkin osallistuvat.

Vakuutusosoikeuslain 11 §:n 1 momentin 5 kohdan esitöistä ilmenee, että lainuudistuksessa tavoiteltu ja momentin 1 kohdassa nimenomaisesti mainittu etuuslajikohtaisuus on ollut tarkoitus toteuttaa myös maatalousyrittäjiä koskevissa asioissa, mutta tapaturmavakuutusasioiden osalta sitä ei ole lain sanamuodon tasolla toteutettu. Kysymys ei siis ole sivutoimisten jäsenten määräämisestä erikseen ansioeläkeasioihin ja tapaturmavakuutusasioihin, vaan sivutoimisten jäsenten määräämisestä nimenomaisesti molempia asiaryhmiä varten.

Säännöksessä on kyse on vakuutusosoikeuden toimivaltaisen kokoonpanon määrätymisen ohella myös maatalousyrittäjäjärjestöjen toimenpiteistä niiden ehdottaessa sivutoimisia jäseniä riippumattomaan tuomioistuimeen.

Näiden syiden vuoksi vakuutusosoikeuslain 11 §:n 1 momentin 5 kohtaa on tarpeen täsmentää siten, että siinä tarkoitetut sivutoimiset jäsenet osallistuisivat eläkeasioiden lisäksi asianomaisten tapaturmavakuutusasioiden käsittelyyn.

Lainmuutos toteutettaisiin teknisesti lisäämällä momentin 5 kohdan loppuun sanat ”tai tapaturmavakuutusasioissa”.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksen keskeinen vaikutus liittyy vakuutusosoikeuden toimintaan lainkäyttöelimenä. Säännöksen sanamuodon muuttaminen ehdotetulla tavalla turvaa sen, että maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta määrätty jäsenet osallistuvat vakuutusosoikeudessa jatkossakin maatalousyrittäjien tapaturma-asioiden käsittelyyn samalla tavoin kuin nykyisin.

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

3 Asian valmistelu

Esitys perustuu Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n ja vakuutusosoikeuden oikeusministeriölle tekemiin esityksiin. Valtioneuvoston oikeuskansleri on antanut oikeusministeriölle perustuslain 108 §:n 2 momentissa tarkoitetun lausunnon asiassa. Lausunnon mukaan vakuutusosoikeuslain 11 §:ää olisi syytä täsmentää edellä tarkoitettu tavoin.

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä.

4 Voimaantulo

Vakuutusosoikeuden uudet sivutoimiset jäsenet on tarkoitus nimittää toimikaudelle 1.1.2005–31.12.2009. Jotta myös lain 11 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen sivutoimisten jäsenten toimikausi voisi mahdollisuuksien mukaan alkaa samaan aikaan, laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä

tammikuuta 2005 tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

Jotta sivutoimiset jäsenet voitaisiin määrätä tehtävään ilman katkoja vakuutusosoikeuden toimivaltaisissa kokoonpanoissa, on lakiin syytä sisällyttää säännös oikeudesta ryhtyä toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

vakuutuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä helmikuuta 2003 annetun vakuutuslain (132/2003) 11 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

11 §

Työoloja tai yritystoimintaa tuntevat jäsenet

Vakuutuslainsäädännössä osallistuu tässä pykälässä tarkoitettujen asioiden käsittelyyn kaksi työelämän ja työmarkkinoiden tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevaa jäsentä. Heidät ja heidän varajäsenensä määrätään:

5) edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys maatalo-

usyrittäjien ja maatalousyrittäjien tehtäviin rinnastettavissa tehtävissä toimineiden ansioeläkeasioista tai tapaturmavakuutusasioista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Laki

vakuutusosoikeuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä helmikuuta 2003 annetun vakuutusosoikeuslain (132/2003) 11 §:n 1 momentin 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

Työoloja tai yritystoimintaa tuntevat jäsenet

Vakuutusosoikeudessa osallistuu tässä pykälässä tarkoitettujen asioiden käsittelyyn kaksi työelämän ja työmarkkinoiden tai yritystoiminnan olosuhteita tuntevaa jäsentä. Heidät ja heidän varajäsenensä määrätään:

5) edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys maatalousyrittäjien ja maatalousyrittäjien tehtäviin rinnastettavissa tehtävissä toimineiden ansioeläkeasioista.

5) edustavimpien maatalousyrittäjäjärjestöjen ehdotuksesta, kun on kysymys maatalousyrittäjien ja maatalousyrittäjien tehtäviin rinnastettavissa tehtävissä toimineiden ansioeläkeasioista *tai tapaturmavakuutusasioista.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.